

Tentamen Bio-ethiek voor Biologen 12-10-2010

Tijd: 15.15 – 16.45 uur

Dit tentamen bestaat uit 10 vragen. Je kunt 100 punten verdienen met de antwoorden. Voor elke goed beantwoorde vraag krijg je 10 punten.

Zet je naam en nummer op elk antwoordvel. Lever de opgaven in met je antwoordvel. Succes!

- 1 In deze cursus staat het “reflectief evenwicht” centraal.
 - A Teken het model van het reflectief evenwicht en vul op de hoekpunten de juiste term in. (driehoek met punten: intuities, feiten, principes/theorie)
 - B Leg uit wat de termen die je bij A hebt ingevuld betekenen (geef bijvoorbeeld voorbeelden) Intuities zijn vaak eerste reacties op situaties die mensen als moreel relevant ervaren. Bv je mag een andere mens niet zomaar doden. Feiten zijn gegevens die je in de werkelijkheid empirisch kunt vaststellen. Veel feiten zijn niet neutraal, omdat mensen geneigd zijn die feiten te zoeken die hun intuities ondersteunen. Principes komen uit ethische theorieën voort en zijn algemene beschrijvingen van hoe wij behoren te handelen. Het kan ook dat vanuit die hoek concepten worden aangedragen: bv wat is een persoon, welke kenmerken moet je dan aan voldoen. Feit kan zijn dat Terry Schiavo, die al een decennium op sondevoeding leefde, niet langer leeft, en je haar beter definitief kunt laten sterven. Een principe kan zijn: je mag niet doden, maar een conceptuele analyse kan zich bv richten op de vraag: wanneer is er nog sprake van menselijk leven (hersendood?)
 - C Geef als aanvulling op A en B een beschrijving van wat ethiek beoefenen via het reflectief evenwicht inhoudt. (u geeft dus als het ware een bijschrift bij de figuur uit A) Hier verwachten we dat je antwoordt dat het een reflectieproces is waarin je kritisch je intuities toetst door er feiten en principes tegenaan te leggen. Dat doe je zo open en kritisch mogelijk. Dus niet alleen feiten die je positie onderbouwen, maar ook die ze dreigen te ontkrachten. Het idee van dit reflectieproces is dat uiteindelijk de beste handelingsalternatieven boven zullen komen drijven.
- 2 Wat is de voornaamste kritiek van Frans De Waal op de “Vernis theorie”? (begin met uit te leggen wat deze theorie inhoudt, waarna u de kritiek van Frans de Waal beschrijft). Leg eerst uit wat de Vernistheorie inhoudt. Zijn voornaamste kritiek is dat nu lijkt of moraal los van het evolutionaire proces is komen te staan: de mens is van nature slecht en moraal houdt de samenleving redelijk in toom. Maar dat lijkt niet juist, zeker als we naar de dieren kijken, omdat we daar ook gedrag waarnemen dat prosociaal is. Met andere woorden, het is veel aannemelijker om te pleiten dat moraal, de neiging tot goed handelen, ook in de natuur en al tot lang geleden terug te vinden is.
- 3 Welke kenmerken onderscheiden een *moreel* probleem van een ander soort probleem (zoals bijv. een *technisch* probleem)? Leg eerst kenmerken van een moreel probleem uit, en ga dan de vergelijking maken met een technisch probleem. Moreel probleem is sprake van een conflict van waarden, dat alleen oplosbaar is door te zoeken naar hoe wij zouden behoren te handelen. Dat is anders dan een technisch probleem, omdat je in zo'n geval een instructie kunt volgen om het probleem op te lossen (onderdeel eruit halen, analyseren welke onderdelen van een proces niet meer werken etc).
- 4 Consequentialisme/utilisme
 - A Wat is binnen het oorspronkelijke Utilisme van Bentham de enige intrinsieke waarde? Happiness (aangename gewaarwording) (dus niet antwoorden: de

gevolgen van ons handelen). Het gaat om het idee wat de maatstaf is om de gevolgen aan te meten.

B Leg uit waarom dieren in deze ethische theorie moreel meetellen. **Allen die pain-pleasure kunnen ervaren vallen hieronder. (can they suffer)**

C Hoe kan je in deze theorie vaststellen wat de juiste handeling in een gegeven situatie is?(pas op niet te kort door de bocht antwoorden!, probeer alle relevante elementen in je antwoord te verwoorden) **Gevolgen voor allen op gelijke wijze laten meetellen. De handeling die het meest goede gevolgen heeft over slechte zal de moreel juiste handeling zijn. Daarbij wordt een onpartijdig standpunt ingenomen, waarbij je op egalitaire wijze dient te redeneren.**

5 Deontologie

A Wat zijn de kenmerkende eigenschappen van een deontologische redenering? **Het gaat hier om fundamentele overwegingen die absolute grenzen stellen aan ons handelen. Principes die grenzen aan ons handelen stellen, kunnen gebaseerd zijn op rationele vermogens van de mens (die principes die allen zich rationeel kunnen bedenken en zichzelf kunnen opleggen, of principes van rechtvaardigheid die we in een 'veil of ignorance' kunnen bedenken (Rawls), of een set regels, die basis zijn voor ons samenleven (intuitionisme)**

B Tom Regan stelt dat (sommige) dieren een "inherente waarde" hebben. Omschrijf wat een inherente waarde in dit verband is en welke voorwaarden er zijn om zo'n inherente waarde te hebben. **Inherente waarde betekent dat een dier waarde heeft omdat het bepaalde eigen eigenschappen heeft. Een dier heeft bepaalde vermogens tot plezier, blijdschap etc. Daarom zouden dieren aanspraak kunnen maken op rechten. Let op: dit is anders dan intrinsieke waarde, want daar gaat het om waarde in zichzelf, losstaand van de mens.**

6 A Leg uit waarom de grondhouding van rentmeesterschap antropocentrisch van aard is. **Rentmeesterschap redeneert dat je de aarde mag gebruiken en exploiteren zolang De mens is geen eigenaar van de aarde, maar beheert deze. Je mag niet interen op het kapitaal. Daarmee is het vooral een antropocentrische houding, namelijk de mens beslist hoe de aarde gebruikt wordt.**

B Welke grondhouding zou je verwachten van een principieel vegetariër? **Een principieel vegetariër kan om verschillende redenen vegetarisme voorstaan (die zul je eerst moeten benoemen). Als je jezelf als participant van de natuur ziet, vind je misschien dat de mens dieren in de bioindustrie mag houden, omdat het de eigen status van gedomesticeerde dieren ontkent (misschien zijn gedomesticeerde dieren dan zelfs wel uitgesloten). Het kan ook dat je een rentmeesterschapsvisie aanhoudt, en vindt dat we de aarde moeten bewaren (duurzaam moeten zijn). Daar past minder vlees eten heel goed bij.**

7 Leg kort uit wat een ecocentrist betoogt en geef twee mogelijke kritiepunten op deze benadering. **Grondhouding is die van participant. De natuur is niet iest waar we boven mogen staan. Je moet de natuur in zijn waarde laten. Deep ecology en ecofeminisme zijn voorbeelden van deze benadering. Kritiepunten op deze benadering: vanuit deze positie is geen houding tegenover de natuur meer mogelijk (je gaat erin op). Het kan ook benut worden om je eigenbelang mee te dienen (dus niet moreel).**

8 Er bestaat een hoge mate van wetenschappelijke consensus dat er opwarming van de aarde door de uitstoot van broeikasgassen door mensen plaatsvindt. Veel mensen beargumenteren dat we deze uitstoot zouden moeten verminderen, bijvoorbeeld door minder auto te rijden of door minder vlees te eten. Deze argumenten kunnen verschillend van aard zijn.

A: Noem een antropocentrisch argument voor de vermindering van broeikasgassen. (bv rentmeesterschap of heerser zal menen dat het in ons belang is de aarde te behouden)

B: Noem een sentientistisch argument voor de vermindering van broeikasgassen.

C: Noem een biocentrisch argument voor de vermindering van broeikasgassen.

D: Noem een ecocentrisch argument voor de vermindering van broeikasgassen.

9 Zorg en deugd ethiek lijken twee ethische stromingen die niet gelijk antwoord geven op beslissingsvragen.

A Kan je uitleggen waarom een deugdethicus geen directe beslisvragen stelt? (het gaat om karaktereigenschappen, wie je wilt zijn. Dat blijkt wel in je handelen, maar richt zich niet op de vraag wat je moet doen in een bepaalde situatie: deugdzaam zijn, dat moet je nastreven)

B Wat is de kerngedachte van de deugdethiek? (karaktereigenschappen ontwikkelen)

Zorgethiek koppelt betrokkenheid en relaties aan morele relevantie.

C Kun je een voorbeeld geven van hoe dat in de dierethiek tot uitdrukking komt? (sjaak swart die een model heeft ontwikkeld waarin afhankelijkheid van het dier van de mens moreel relevant wordt en uitgedrukt wordt in specifieke en nonspecifieke zorg).

10 Argumentatie

Een lid van de werkgroep “troeteldier”(een werkgroep die verantwoorde seks met dieren wil bevorderen) stelt: Seks met dieren is ethisch aanvaardbaar want in de Romeinse tijd was het heel gewoon en bovendien is er moreel gezien geen probleem.

A Welke twee drogredenen kunt u hier herkennen?

B Leg van elk van deze drogredenen uit waarom het drogredenen zijn

C Stel naar aanleiding van de stelling “Seks van mensen met dieren dient verboden te worden” een kort redeneerschema op waarin u komt tot een PIC1C1 (laat opbouw en structuur van de redentatie goed zien)